

Napoved.

Spisal A. Koder.

Isto leto je zadelo Draganovo hišo v Borovji trojno gorjé: poginila je krava liska, slana je osmodila ajdo, in Janeza Draganovega so potrdili k vojakom.

Oče Dragan je hodil vso pomlad z upognjenim životom okolo hleva ter računjal na pamet in na prste, koliko ima izgube v gotovini pri liski, za koliko ga je opeharil mešetar, ko je kupil mlado kravo, in kakó bi se nadomestila ta izguba po drugem poti. Tudi mati Draganova je imela noči brez spanja in dni brez veselja. Podnevi je jokala po liski, ponoči pa je premišljala, kakó bode dolgčas, ko bode nosil njen Janez bridko sabljo in vojaško suknjo. Oponašati ji ni treba solz, skrbij in nekove nenavadne skoposti, s katero je tisto pomlad in tisto poletje skrivala vsako dvajsetico v svoji omari — za Janezove večerje pri vojaki! One tri nesreče je čutila naposled vsa Draganova družina, ki sicer ni bila obila; čutili so jo pa tudi prosjaki, ki so se pogostoma oglašali pri Draganovi materi. Draganov jedini hlapec Peter je pripovedoval vse poletje mladi pastirici, da ne ostane več po Božiči pri Draganovih, ko bi ga plačevali s cekini, in sicer zató ne, ker ni, odkar so potrdili Janeza, zadišati več svinjskega rilca v opoldanskem ječmenčku. Prosjaki pa so opravljali Draganovo hišo, češ, da bi bil vse leto štiridesetdnevni post, ko bi bil pri vseh hišah zapah za vrati takó debel in nov, kakor ga je stesal zadnjo pomlad stari Dragan.

In naposled, Draganov Janez je trpel kakor vsi njegovi vrstniki. Podnevi je nosil listek bel za klobukom in zakrivljena peresa, zvečer je ukal pod okno v sosedno vas, zjutraj pa je premišljal, ali mu bode mogoče živeti v ozki vojaški suknji pod bojnim bobnom in ali bi ne bilo lepše na svetu, ko bi potrjali k vojakom zgolj bojzljivce, ki se ne upajo vasovati in ne vedó, kaj je ljubezen . . .

Naposled se je približal tožni čas, ko rije podlesek po senožetih iz tal, ko lastavice zadnjič krožijo ob slamnatih strehah in ko se poslavljajo mladeniči z listki za klobukom. Zadnji dan si je brisala Draganova mati že na vse zgodaj solze, stari Dragan je hodil z ugaslo pipo po veži, in sin Janez je kár zasopel, ko je zadel na rame bisago, v katero mu je naložila mati skrivaj vse klobase in svinjino izza zadnjega predpusta.

»Pa Bogá ne pozabi, in ko ti bode dolgčas, pa k bisagi sédi!« zakliče mati za sinom, ko le-tá prestopi vežni prag in se obrne na cesto, ki drži proti glavnemu mestu.

»Pa domov piši, če se ti bode tožilo po Borovji!« pristavi oče resno in spremi jedinca do vrtnega prelaza. Za slovó mu še stisne tri srebrne dvajsetice v pest, in pravi: »Stradati ti ni treba v cesarski službi, dokler smo na Draganovem domu, ki utrpí brez sile za vsake večje praznike nekaj grošev.«

Takó podprt s slanino, z dvajseticami in materinimi molitvami in očetovimi sveti, odkoraka Draganov Janez prvič v daljni svet, ki mu je bil doslej tuj, in v cesarsko službo, na katero je bil ponosen le v nedeljo pred cerkvijo, ko je majal veter beli listek na njega pokrivalu. Danes prvič ne vé, ali bi vriskal in prepeval, da bi ga čula domača vas, kakó hodi v vojake, ali pa bi premišljal, kakó brezskrbno se živi na Borovji ob očetovi skledi in kakó prijetni so večeri, kadar se oglasi fantovska pesem izpod lipa na vasi. Takih mislij poln se ozrè, prišedši na višino, zadnjič na domačo slamnato streho in na rdeči zvonik. Tukaj še jedenkrat prešteje materine in očetove dvajsetice ter se prepriča in preračunja, koliko dnij in nedelj bi utegnile ućakati njega klobase. Ko se potem zopet ozrè po prašni cesti pred seboj, ugleda v dalji staro potovko Cila, ki koraka s koškom raznega blagá iz mesta domov. Slabo znamenje se vidi Janezu, da mora srećati na svojem takó znamenitem poti staro ženico, oznanjevalko nesreće. Ognil bi se ji bil rad, ali nikjer ni bilo opaziti steze ali strnišća, da bi stopil tja in se otel prerokovane nesreće. Šele v zadnjem hipu mu šine rešilna misel v glavo, da se človeku na važnih potih ni ravno treba ogniti starki; saj je dovolj, da je sploh ne sreća! — Zató razoprta Janez bisago, vrže jo na končišće ajdove njive, séde poleg nje in pričakuje, da odide Cila. Da ne bi mislila, češ: »Od žalosti že omaguje na prvem klanci«, poišće pipec v žepu in rdečo klobaso v bisagi ter jame uživati slastni materin dar.

»Bog ti blagoslovi, Janez, če si priželiš danes kàj mesenega za pod zobe!« ogovori potovka našega znanca, ki sédi v cestnem rovu, rezaje klobaso na kolena in grdo gledaje starko. Ko Cila opazi Janezov ponos, ki nima niti odgovora nje pozdravu, pristavi:

»Ne davi preveć mesenine, ki je v mestu takó v ćislih, da si z jedno sámo klobaso pri svojih predstojnikih lahko nakoplješ gorjé ali srečo.«

Zgane se Janez ob teh besedah, nekamo prijazneje pogleda starko, zategne bisago in si misli: »Starka kolovrati okrog gospóde v mestu;

vedeti mora, kaj gospôdi tekne, kaj ne in kakó gospôda čisla to najboljše jed na svetu.«

Vso dolgo pot se je potem postil in zatezal bisago, da mu je rdečica silila v obraz, kadar ga je zavajal hudobni duh: poželenje po mesu iz domačega dimnika. Ko pride naposled v mesto, vpraša na mitnici gospoda s svetlim cesarskim pokrivalom po vojašnici. Radovoljno prikima Janez prijaznemu gospodovemu nasvetu in odrine dalje po mestnih ulicah. Ali toliko da odide, že priteče mož s cesarskim pokrivalom za njim, zgrabi njega bisago in mu jo hoče odnesti, tebi nič, meni nič.

»Tudi tej gospodski suknji diše moje rdeče klobase, a imela jih ne bode; namenjene so mojim vojaškim gospodom!« misli si Janez, ko se puli z mitniškim biričem za bisago. Seveda je bil zmagalec v tem častnem boji on; zakaj odnesel ni biriču samó zarubljene bisage, temveč povaljal ga je celó po tleh za njega predrznost.

»Prav si dejala Cila, ko si mi prerokovala veliko moč in čast domačih klobas!« pravi si Janez, ko hití proti vojašnici; zajedno tudi sklene, da jih shrani za najtožnejše ure pri vojaki, ko bode treba — trpeti in molčati.

Takova prilika se mu ponudi takoj potem. Ko namreč prisope pred vojašnico, dobí vrata zaprta in pred njimi hudega brkastega vojaka s puško risanico na straži, ki ga zavrne ter mu zabičí, da je zamudil za pet minut vojaški oglas in da ga čaka jutri — določena kazen.

Stemní se Janezu in spomni se, da ga je teh zamujenih minut zadržal birič zaradi materinih klobas, ki ga pripravijo naposled v veliko nesrečo. Mnogo premišljuje potem, kakó bi si pomagal. Zdajci ga obide poštena in razumna misel.

»Tudi ta bradač izvestno vé ceniti domačo klobaso,« pravi sam v sebi in pristavi: »Ponudim mu najlepšo klobaso, in omečil se bode in mi odprl vrata.«

Trenutek pozneje je sedel naš Janez na vojaški stražarnici brez bisage in klobas in zagovarjati se je moral zaradi zločina, da je hotel s klobaso podkupiti cesarskega vojaka na straži.

»Vražja klobasa in Cila, da si me spravila s svojo lažjó v táko nesrečo!« vzdihuje na stražarnici, dočim se mu smejejo vojaki in brijejo burke in dovtipe ž njim.

Znano nam ni, koliko kazni se je odmerilo Janezu zaradi podkupne klobase na vojaški straži, le toliko vemo, da se je nekaj dnij skrivaj otipaval po životu, kjer jih je čutil še vedno petindvajset, da je

stal že drugo jutro na dvorišči v dolgih vojaških hlačah in v cesarski suknji in da je jako neokretno vzdigaval noge po povelji in mahal z rokami po zraku, kakor bi gonil motovilo. Hud in brezpameten se je zdel Janezu takšen posel; rajši bi bil domá ves teden dnij gnoj kidal in listje nosil. In v taki uri se je spomnil svojih klobas, ki so izginile na stražarnici, in se tudi domislil, da se je morda baš zaradi njih že prvi dan zameril svojim predstojnikom, ki se mu sedaj maščujejo. Še tisti trenutek sklene pisati materi, v kakšno nesrečo so ga spravile nje klobase, in to pismo bi bilo izvestno lepo in genljivo, če bi se bilo spisalo. Toda prvič ni znal sukati Janez niti jeklenega niti gosjega peresa, najsi je bil vpisan več let zapored v župno šolo, in drugič ni hotel nikomur zaupati svoje tajnosti. In ker se je bal, da mu mati kàj skoro zopet pošlje motovilo klobas in ker bi ga pripravile še v večjo nesrečo, sklene materi ustno poročiti o svoji usodi.

To pa je bilo lože sklenjeno nego zvršeno. Gospod stotnik je hudogled, strašno porasel gospod, drugi manjši gospodje z zvezdami pod obradkom niso nič boljši; izvestno ga zapodé, če jim zaupa svoje skrivnosti. In vrhu tega čuti še vedno na svojem telesi tistih domačih klobas žalostne nasledke, ki ga zadržujejo v nagli hoji. In vender, preprečiti mora novo pošiljatev klobas, najsi se podere ves svet!

Takó premišljuje ves prihodnji večer naš Janez in čaka in čaka, da zaspé vsi njegovi tovariši. Potem zleze polagoma izpod odeje, stopa oprezno proti odprtemu oknu, dvigne se nanje, razprostrè roke proti bližnjemu strelovodu ob zidu ter se spustí po njem v nižavo. Vajen je bil sicer naš Janez bridkosti in trpljenja tega življenja, toda takih bolečin še ni čutil kakor ob železnem drogu, ki mu je rezal brezsrčno dlani in višnjeve cesarske hlače.

»Bodisi!« tolaži se Janez na nočni vožnji iz višine in naposled izpustí strelovod, misleč, da je že v nižavi. Zdajci se začuje čuden šum, kakor bi vrgel kdo debelo tnaló v tolmun, in naš Janez začuti, da je v globoki kadi, napolnjeni s čudno in neznano tekočino. Utegnil ni natančneje raziskavati svoje neprilike; zakaj vzdramil bi se lahko kdo njegovih tovarišev, in tedaj gorjé njemu — ubežniku!

Kar se dá urno zleze iz kadi in zbeží naravnost v tiho noč in na Borovje.

Noč je bila jasna, in svetilo je pol lune izmed drevja, ko je prisopihal v domačo vas. Tiho je bilo vse; samó domači sultan ga je zavohal in zalajal nanj. Ondu za plotom se je belila stranska steza v sosedno vas.

»Ponoči mati ne bodo pošiljali klobas v mesto!« misli si Janez in ubere pot v sosedno vas, kjer je poznal okence, takó pooljeno, da

bi ga ne čul nikdo, če se odsloni tudi v najbolj tihi noči, ko slišiš celó netopirja v zraku.

Tisto noč pa je bil ondu strašen krik; z okna se je čul klic na pomoč — zakaj napovedal se je Ocvirkovi Neži duh Draganovega Janeza. In s kolcem je skakal stari Ocvirek okrog pohišja in tolažil prestrašeno svojo Nežo, da je pregnal napoved, če je le že kdo katero. Predno pa je zlezal tisto jutro mesec za Borovje, podil je stari Dragan mlado svojo kobilico proti mestu; zakaj prepričati se je hotel, ali se je res ponesrečil njega Janez, da se oglašá njegov krvni duh.

V tem pa je ležal naš znanec v domači listnici in tipal in ogledaval, koliko mu je napravil škode kolec starega Ocvirka, ker ga je takó brezsrčno izdala njegova Neža.

Šele ko se zdani, prepriča se Janez, da je rdeče pobarvan po vsem životu, da je rdeče pobarvana njega cesarska obleka in da je kriva samó tista nesrečna kad, napolnjena z barvo, če se ga je prestrašila Neža in ga imela za — smrtno napoved.

Kaj so poročili v mestu staremu Draganu in kakó sta se pogodila naš Janez in stari Ocvirek za tiste batine, ki so bile namenjene njega smrtni napovedi, in ali je Ocvirkova Neža še kdàj izdala nočno napoved, tega ne vemo. Gotovo pa je, da stara Draganka ni več pošljala klobas svojemu sinu k vojakom, pri katerih je potem dolgih osem let zvesto in udano cesarja služil.

Mrak.

Mrak zemljó ovija,
Zvezda se užiga,
Dim tenák od hiše
Do nebá se dviga.

Kadar žalost kruta
Srce mi obhaja,
V njem budim molitev,
Ki k nebesom vstaja.

Rástislav.

Sence.

Sence legajo po zemlji,
Vedno bolj temné,
In naposled v noč skrivnostno
Zvezde zagoré.

Moje dni odeva v tème
Čas mi neugnau,
Da naposled v žitje trudno
Sine zadnji dan!

Rástislav.

